

A NAGYERDŐ HALÁLA

Pist' apónak hívták, s öreg volt már nagyon. Egy ittfelejtkezett székely életdarab a régiek világából; amikor széttörölhették a keskeny, kúnos bajuszt, s úgy mondhatták ki az egyenes szót: büszkén, magabiztán. Mert most csak úgy, a bajusz alatt szűrődik át az áldás és az átok. Az átok azért, hogy meg ne hallatszódjék a másokra-kívánt rossz, az áldás azért, hogy ki ne tudódjék valahogy a magárákívánt szerencse.

Pist' apó felegyengette roskatag derekát az ágyról. Pipája füstjébe ütögette az orrát s csendesen mormogta:

— Belém ereszkede az öregség, hm! hm!

Az ablakon keresztül őszeleji, vastag sugárnyaláb csíkozta végig a szobát s a gazdag fényben millió porszem kergetőzött. Eppen, miként a gyermekek a tavaszi első fényben. Pist' apó kivette pipáját a szájából s öregesen mosolygott: olyan naivan.

— Né, né! Éppég úgy süt be a nap, mint huszonöt esztendő s koromban. Akkor a Jóska ötesztendő s volt s mindenképen meg akarta ölelni a napot. Osztán elhúzta a száját, merthogy nem sikerült. Hehehe! — nevetett jóízűen — hát ilyen az élet. Egyengette egy kicsit a derekát s azután felelevenkedett.

— Jó vóna kinézni a fiatalokhoz... Csak megkeresem a kovát.

Hangosan beszélt az öreg, mintha a gondolatai is gyermekek lettek volna, kikkel el lehet társalogni. Vagy hogy süket volt már egy kicsit, nem hallotta a hangját. Azt hitte, hogy csak gondolkozik, pedig a szája is utána mozdult. Kotorászott a sublótfiókban.

— Nem találom, pedighogy ide kellett tegye az a menyecske... Úgy mondtam neki...

Tovább keresgélt. Éles kürtszó szegezte át közben a szoba csendjét s a falú kikiáltójának a szava rikoltott. Az öreg felfülett.

— Áhá! megest hirdetnek valamit... Kimegyek és megtudakolom... Csak a kovám...

Keresgélt.

— Hinnye, hogy az ördögök boronálják meg... Nó né hogy itt van... A szemem előtt. Vénülök... — Morgolódt.

Dohányos zsacsokjába tekergette gondosan az acéllal együtt s magához vette a botját.

— Így né! Úgy bírom magamat, mint egy regruta — mosolygott.

Az utca sarkán nagyszájú asszonyok zuvatolták¹ komámasszonyos bőbeszédűséggel a falú ügye-bajját. Pist' apó odatartott.

¹ Pletykálták.

— Mit karicsáltak, Annamári? Megest az én vagyonomat osztogatjátok?

— Ne féltse azt kied tőlünk — pergette a visszaszót amaz. — Bezzeg hogy kisebb gondunk is nagyobb annál. Nagyobb urak szemelgetik a telekkönyvet amiatt, mint mi. De ki is húzzák kied alól, amíg a temetésére mennénk.

— Mit húznak ki, te? — sértődött meg az öreg.

— Hát a Verőfényi rétet is, mások mellett.

— Ki az ányod térdit — dohogott az öreg.

— Pedighogy ki, merthogy újból itt a kommisszió — szötte tovább a szót a menyecske.

— Osztán melyiketek pimaszolná el tőlem az öregapám földjít — panaszkodta az öreg.

— Ne féljen kied nó, — ereszkedett meg Annamári — nem is mink, hanem valamelyik nagykozsókos... Onnan a hegyen túlról...

— Osztán elvehetik-e, te?... Szabad?... — Akadozta az öreg.

— Hát iszen nem elvették már a Nagyerdőt kiedtől... még a tavaly!

— Elvették... igaz nó, elvették — zavarodott meg Pist' apó.

Valahogy elfelejtette a tavalytól fogva s most eszébe juttatták. Lúktetni kezdett valami a homloka mellett s Pist' apó szó nélkül támasztotta tovább a botját.

— Adjon az Isten, apó — köszönt utána a menyecske, de ő nem fogadta.

— Igaz... elvették — mormogta tovább csendes elhaladtában.

— Elvették... elvették — mérte tovább az utat.

A kapunál megállott s megszemlélte a felírást:

Vándor e kis kapu nem akar kizárni,

Csak azt mutatja meg, merre kell bejárni.

— Elvették... — olvasta hozzá csendesen.

Keresztül ment az udvaron s belépett a házba. A nap tovább lépett az égen, amíg ő odajárt s a sugárnyaláb nem csikolta már végig a szobát. A kergetőző porszemek belevesztek a szürke semmiségbe s az öreg úgy érezte, hogy az emlék a Jóska fiúról is odaveszett.

— Elvették... Ezt is elvették... — mormogta döbbenettel.

Aztán két térdére ereszkedett a sublótfiók mellé s kaparászott benne. Kivett egy darab taplót s megtapogatta.

— Jó száraz — állapította meg öntudatlanul s öreg szája újra csak morzsolni kezdte:

— Elvették... elvették...

Zsebébe gyűrte a taplót s újat szedett ki. Elrakta azt is, aztán csendesen támaszkodott a sublóthoz.

— Elvették... elvették — ismételte elgondolkozva. Kivette végül az összes taplót s telegyűrte velük a zsebeit.

Feltápáskodott. Vette a botját s nagyon öregesen mozdult ki a házból. A nagy udvar túlsó sarkán gyermekek csivadoztak. Az unokák. Piros menyecske bögréket mosogatott s szép sorjába akasztotta a szárítófára a letisztált bokájokat. A menyé. Az öreg arrafelé indult. A gyermekek

észrevették s feléje zsvajlottak. Pist' apó riadtan állott meg, aztán visszafordult. A kapu felé.

— Hová mégy nagyapó? — érdeklődött Jóska, a csöpp.

— Haza — felelte az öreg s még jobban nekiindult.

— Mennyek én is magával, nagyapó — csipogott Juliska.

— Nem lehet, eriggy vissza — gorombáskodott az öreg.

Juliskánál eltörött a méceses. Az öreg visszanezett. Megállott.

— Jóska! Juliska! — csattant a piros menyecske hangja — mit lecsikédtek¹ ott nagyapónál. Gyertek vissza mindjárt.

A gyerekek visszasonfordáltak, Pist' apó pedig kilépett a kapun. Fiatalosabbra egyengette lábait, mint aki valami nagy dologra készül s elfelejtette fogadni a köszönéseket illő becsületességgel.

— Sírját látja az öreg, — morogták utána az atyafiak — hogy oda se vet a köszönésre.

De csak hagyták, hogy menjen.

A falu végénél hosszát bámult az öreg a Nagyerdőre. Úgy borította az az ősi tulajdon dombját, mint valami nagy, sötétzöld köpenyeg.

— Elvették... elvették... — kezdte újból.

Leült aztán s kivette a zacskót. Megtekintette a kovát, az acélt. Egy darab taplót is elővett s megpróbálta kicsiholni. Sikerült kitűnően. Akkor eldobta az égő taplót az út szélére, a sánca. Rá is tiport, hogy kialudjék s tovább indult keresztül a sarjus réten. Ösvénykeresés nélkül.

Távrolról, a föld másik végéről, kurjantás harsant mérgelődve:

— Héj! Nincs szeme kiednek, hogy az ösvényig lásson?

Az öreg nem vette észre.

— Ne tapossa le kied a sarjú-út — nyujtotta a másik, de csak ingyen újból, mert az öreg arra se fülelt. Marokra fogta hát a kaszát s hosszú léptekkel loholt feléje. Akkor ismerte meg.

— Ejnye, Pist' apó, sze kied máskor nem szokott a sarjuba gazolni.²

— Mit akarsz? — vetette oda az öreg.

— Hogy haladjon kied az ösvényen s ne tapossa le a sarjut.

— Édes öcsém, — válaszolt csendesen az öreg — vasald ki a földedet s tedd a ládafiába. Akkor nem jár rajta senki.

A másik szót felejtett a nagy elbámulástól. Addig továbbhaladt Pist' apó.

— Pist' apó! — szólt utána később felocsudva. — Mégis csak menjen ki kied a sarjuból. Sze' ott az ösvény, nem látja?

— Eriggy a jófenébe — mérgelődött vissza az öreg.

Megcsavargatta a fejét a kaszás. Megtapogatta kaszája élet, imgetett egy kicsit, aztán árnyékba dőlt s verni kezdte a kaszáját. Tökéletesen zavarban volt.

Pist' apó pedig tovább lépegetett. Hajlott vállán általpislogott a nap s nyujtoztatni kezdte az árnyékát. Csendesen szemlélgette felfelé haladában a hegyen ágaskodó árnyékot s azon gondolkozott, hogy ő megöregedett s íme: veleöregedett az árnyéka is. Annak is hajlott a válla, roskatag a térde. Tán a szeme se jó, füle se, csakhogy nem látszik. Útja szélén öreg fa borzongatta a leveleit az esteledő fényben. Oldalára hatalmas

¹ Lecsikédni = helytelenkedni.

² Gazolni s nem gázolni

durcokat rakott a rossz eselédek mihasznáskodása s a fejszefok ütése, baltaél vágása szomorú bélyegként rútfította előregedett törzsét.

— Lám, lám, — mormogta az öreg — a fákat is megpofozza az élet. A rossz, cselédeskedő élet.

Megsímogatta a befoltozódott sebeket. Megsímogatta homlokát is és a pipáját keresgélte. A zsebébe nyult s beleütközött az odatömött taplóba.

— Elvették... elvették... — villant az agyába újból s előre nézett a Nagyerdő felé.

A rengeteg kezdte elnyelni a nap elerőtlenedett sugarait s fokonkint barnult bele az esteledésbe. Az öreg megfordult. Nyugat felé. Reámosolygott a lecsusszanó napra.

— Elmégysz? Várj egy kicsit; amíg az erdőre érek... A Nagyerdőre. Akkor menj. Jó? Akkor mehetsz, ahogy akarsz... Gyorsan... Visszahívlak úgyis... Úgyis... Ne félj.

Visszafordult, elvette az öreg fa mellől a botját s tovább indult.

— Hejhó! — rikoltott valaki. — Hová megy apó? Esteledik...

— Látom — sugta magának az öreg. De meg nem állott.

— Ott a veje az erdőn, apó? — hangzott újból.

— Nem is lesz többet — szunnyogta az öreg.

De meg nem állott. A kiáltó vállat vont. Tovább ment.

Pist' apó elérte az erdőt. A legelső fához hozzátámaszkodott, aztán meg is ölelte. Elfáradt nagyon.

— Apó! Engem nem ölelsz meg? — suttogta fájdalmasan a szomszéd fa. Az öreg kitárta a karjait.

— Téged is... téged is...

— És engem is... engem is... — suttogták a többi fák.

Pist' apó haladt tovább az erdő szíve felé. Hívták a fák. Végre összeroskadt.

— Elég volt. Most megölelem az egész erdőt, együtt, egészen.

Összekotorta maga körül a száraz leveleket. Ágat is rakott oda, szárazat, bőven. Aztán kivette a kovát, az acélt. Taplót is tett a kovára jó nagyot s kicsiholt. Incelkedve születtek s haltak meg a fényes csillagfiúk. Végre vékony füst cernállott fel a száraz taplóból. Az öreg ráfújt kétszer, háromszor s a levelek közé dugta. Akkor nekihasalt s fujni kezdte. A rözse lángot vetett. Ő mosolygott, vette a botját s reátette a tűzre.

— A nap újra születik — suttogta a falu felé s tovább lépett. Immáron a botja nélkül. Száz lépésre újra kicsiholt. Még százra újból. Akkor visszament a középső tűzhöz. Kiszedte az összes taplóját s sorra tartotta a lángnak. Azután szétszórta minden irányban.

Leült.

A fák között szennyes függöny kezdett szétvonulni hosszú lebbenyegben. A füst — gondolta az öreg. Néhol alája bujt a szél a füstfüggönynek s fellibbentette a szélét. A sötétség ásítózott már a függöny háta mögött. Aztán a szennyes függöny izzani kezdett, kuruc-nótaként pattogtak a fák s a füstfüggöny lángfüggönnyé változott.

Az öreg felállott; perzselte a tűz. Inogva lépett kettőt... hármat.

— Úristen, sze' ég az erdő — próbált gondolkozni. Irtózva nézett a tűzfüggönyre. — Ideégek! — rebegte rémulten. Futásra csetlett-botlott.

— Emberek! Ég a Nagyerdő! — kiáltotta s visszahőkölt, mert a tűzfüggöny eléjekerült. Balra fordult, de a füst fojtogatni kezdte s a fák nem

eresztették. Ott is ott volt a függöny. Megfordult. Egy lángoló törzs égő fáklyát csóvált ledőlteben a szeme előtt. Az öreg összerogyott.

S tovább égett, ropogott az erdő.

* * *

A faluban örülten szóltak a harangok.

— Emberek, — ordította a kisbíró — ég a Nagyerdő! Mindenki siesen oltani.

— Majd, ha hajtanak — mormogták csendesen az atyafiak a bajuszuk alatt. — Nem a mienk már.

Csendesen nézték a Nagyerdő halálát.

(Kolozsvár.)

Kacsó Sándor.

HANGVERSENYEN

Ó, hogy megrázott! Szivemre ömölt
A sok-sok hang, ütem, melódia,
S dobolt rajta dacosan, konokúl,
Mint szilaj habok a hullámtörőn.

És rázott, rázott. Lelkem ágait
Zúgatta sötéten, s hullott ezer
Álom, vágy, kép, szín, dal le róla és
A Bánat nézte, s egyre kacagott.

És mondta: Jól van, kevély, néma szív,
Zordon lélek, csak fájj, kínlódj. Gyötört
A duhaj Sors eddig önkéntelen,
De most magad érezd, hogy jó a kín!

Érezd magad, hogy jó a bánat is,
Felráz, sajgat, megtisztít, s felemel,
Oly ismeretlen magasság felé,
Mit nélküle nem érnél el soha.

Lásd, ez a sok hang, szárnyaló ütem
Már tépett egyszer mélyen, keserűn
Egy drága szívet, a művész szívét.
Hadd tépje most és rázza a tied!

E bánatból dal kél ki és öröm
Libben fel belőle az ég felé,
Dal, amelyben a Szépség lelke él.
Mert fájón lesz szépséggé a gyönyör.

Így szólt a Bánat. És én fejemet
Lehajtottam, némán, alázkodón
És a szivemben pompázón kinyílt
A Szépség hófehér lilioma.

Walter Gyula.